

1. 2. 3. 4. 5.

Տարեկան գինն է 100 ղառառչ :
 Կէշմանեայ ր " 55 " "
 Մէկ ծանուցաւոր արդիւն 40 վարայ է :
 Երկու " մէկ ամբար ր " 30 " "
 2ըրս " " " " 20 " "
 Ստորագրուծիւնները կանխիկ են :
 Ստորագրուծիւնները ամեն ամսոյն 1 րն է
 16 րն իր սկսին :

Դուռն է բխարէ լրագրէն. քան ճամբան
 ծախքը առնողն վրայ է :
 Լրագրոյն վերաբերեալ նամակ կամ որ և
 իցէ գրուածին, խմբագրին պիտի ուղ-
 զարէ. և ասոյն ճամբան ծախքը խր-
 ցողն վրայ է :

ԱԶԳ. ԱՅ Ի Ն

Պ. Է. Գաբրիէլ Այվազովսքի վարդապետին նամակը : - Եւրոպայի լրագրին մէկ յօդուածը : - Լինսբայէն գրուած նամակ մը :

ቶርኒህቶሪካሊኒ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մայրաքաղաքին ներառվին մէջ բանող օտարազգի շոգենաւերան վերնալը - Պէրուժէն գրուած նամակ մը:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԻՆՏԵՐՆԱԼ Կապիտուլեթոն համար ժողովրդեան քուէ-
արկուլեթանը վրայ կարծիքներ : - Յեղափոխա-
կանաց յայտարարութիւնները : - Զօրաց թիւը
պակտեցնելու անօրէնութիւն :

ԱԳՂԻԱ : Ուէլս ինկլիշ ընի դուքսին յուղարկաւ որոշիլ :
ԱՒՍՏԻԱ : Իսրայէլացւոց քաղաքական վիճակին վրայ
օրէնք հաստատելու խօսք մը :

ԳԵԼՏԻՔԱՆԻ : Տպագրութեան օրէնք :

ԱՊՐԱՆԻՆ : Պաշտօնէից փոփոխութիւն :

ԻՏԱՆԻԱ : Քաղաքական յանցաւորաց դատաւորատու ի :
ԱՐԵՎԵԼԻԱ : Երուզեայ նահանգաց նախագահի քննորո :

Թիւնը : - Պուէնսս Այրէոնի մէջ յիշատակու-

1312

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՏՆՏԵՍԵՂԵՆ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՄԻՆ

С П С П И С О К И М Е Н

የፊት ለፊት የሚገኝ

Պարոն Տիւփալի աղջիկնիւրը կամ յաղթանակ բարեկը՝
Թոթաթան :

ԵՉԳԵՅԻՆ

Արշալույս Արարախան պատուական լե-
րագրոյն 429 թուոյն մէջ հետեւեալ
նամակը կարդացմբնք Վ. Հ. Գաբրի-
էլ Այվազովսքիէն գրուած ։ Այս ա-
մակը՝ ինչպէս որ իր իմաստէն կը հաս-
կըցուի, խաղերէն պարսաւագրոյն դէմ՝
Ախթարեանց հրատարակած պատաս-
խանին վրայօք իբր թէ յայտարարու-
թիւնն մըն է, որով հեղինակը ուղեր է
խմայնել, թէ այն գիրքը բոլոր միաբա-
նուծեան գիտութեամբը և հաւա-
նուծեամբը ստուած չէ ։ Աւստի այս
նամակը կրնանք այն հայերէն պատաս-
խանին՝ աղգ այնոց սրտին մէջ բայցած
խոցերուն դեղ մը համարել, բայց ավ-
ստօ, որ գեղը՝ դարմանել ուզած խո-
ցերուն մեծութեանը համեմատելով
խիստ նուազ ըլլալուն, աղէկ կ'ըլլոր,
որ հեղինակը այն նամակն ալ անանուն
հրատարակէր, որով այն ցաւալի դիպ-
ումածին յիշատակներուն հետ անանկ
պատկառելի անուն մը կապուած չըլ-
լար ։

Նամակը՝ ինչպէս որ կարգացողը պիտի տեսնէ, խիստ պարզ է ունիլ, ու հետեւաբար ալ պարզամտաց անգամ գիրաւհասկնալի . բայց և այնպէս, ուսման մտքին մէջ քանի մը տարակիշներ ծագեցնելու պատճառ եղած է, որ կը հարցնենք. նախ, թէ ինչու համար Սխիթարեանք այն տեսակներ կամ մանաւանդ այն ութմածալ գիրքը՝ բոլոր միաբանից հաւսուող թեմամբ եղած չըլլալը առաջ չեն ծանուցած, ըստ ուրում ազգային լրագիրները սկսած բերի 18 էն սկսած անոր վրայ իրենց գայեթակողած ըլլալը յայտնել, այսինքն յիշեալ նամակին թուականին խիստ շատ առաջ ։

Երբորդե, Բնչպէս կ'ըլայ, կ'ըսեն,
որ այս տեսարակը վանքին գուշա միա-
ռաննեղէն մէկը դրած ժամանակը՝ վան-
քը չիմանար. երբոր այն դրողը վանքին
մէջ գրուածը կ'իմանայ կամ մարդաւ-

բեական հոգւով գրուելիքը կը գուշակէ և այնքան ալ ճիշդ ու ստոյգ կերպով, որ մինչեւ անգամ իր՝ ու միւս գրուածին կամ գրուելիքին չափն անգամ ճշգրտած ըլլալով՝ իրենք փոքր՝ ու մէկ կալը յիշ պարտականադրող-իշն անուանած է իր տետրական մէջ քանի մը տեղ, թէ որ չենք սխալած:

Իբրորդք մեք գիտենք, կ'ըսեն, որ վանքին մէջ օրացոյց մը անգամ չի կրճնար հրատարակուիլ (և անանկ ալ պէտք է որ ըլլայ, անանկ նրեւելի վանքի մը պատուոյն համար) առանց սըրբապետութեան և հրամանի. արդ ի՞նչ պէս կ'ըլլայ կ'ըսեն, որ 150 ընտրի չափ գիրք մը կը տպուի, անոր նիւթ ալ աղքը տակն ու վրայ ընելու նիւթ մը կ'ըլլայ ու վանքին քննիչները չի տեսած և առանց հրամանի կը տպուի վանքին անուամբը. ասիկայ կերպիւ մը ուրիշ չի կիկքը դորձանելով կամ ուրիշն ան ուսմար գէշ բաներ ընելու պէս փառասակիք գործք մըն է, որուն նմանը չի պատահելու համար չըսեմ Սիիթթաբեանց պէս լուսաւորեալ ընկերութիւն մը ալ Հօթանթօթներն անգամ զգոյշ կը կենան: Տպագրողները՝ իրենց գէժ եղած ամբաստանութենէն տաքնապաժ ու չփութած ըլլալով՝ առանց հարկաւոր քննութեան ու սրբապետութեան են տպած կ'ըսէ նմանիք. ուրեմն փառք տանք աստուծոյ, որ այն չփութութիւնով զիրենք ալ ծուռ չեն շարեր, կամ թէ նոյն տաքնապաժ Վոստանգնուպօլսի իրկէլու տեղերնին՝ Ուզղիկի Տ'սքանապու ոչ երկիրը չեն իրքեր:

Սովայն այս նամակին վրայ անաչառ
դատաստան մը ըրած ըլլալու համար
մեզի պարտք կը համարինք այս ալ ծա-
նուցանել, որ անիկայ, թէպէտ ու-
մանց մտքին մէջ ասանկ անհաճոյ տա-
րակոյտներ պատճառած են, բոլոր մեր
ըրթին մէջ ալ անպատմելի ուրախու-
թիւն մը աղչած են, երբոր այն կտու-
ղէն ալ իմացանք, որ Սխիթարեանք
հաստատուելէ մտքերինէն դրած են թէ
ամենեւին չի պիտի խտորին այն քրիս-
տոնեական եղբայրսիրութեան և ճրշ-
նարիտ ազգասիրութեն զգացմունքնե-
րէն, որուն մէկ տպացոյցն ալ հսկանմ
ներ ամսայն մէջ յուեցած են Փարիզի
մէջ Ստեփան անուան խելճ հայ պա-
տանւոյ մը վրայ, որ խելին չբաւորու-
թեամբ և անհնարին տառապանք
յիշեալ մայրութապար հասնելէն ե-
տեւ, իրենց գլուխները ու ազգա-
սիրութեանը գիմեր էր . . . այս կը-
տորէն այն յոյսը գտնէ ստացանք, որ
այսուհետեւ մեր ազգայիններէն մէկը՝
ստոր երկրի մէջ խելճ մնալու ըլլայ,
ու անոնց ողբմունքները գիմելու ըլ-
լալ, անսթի իս չի պիտի գառնայ ՚ի
նառս սղորմածին տատուծոյ :

Ահա ասիկ յիշեալ նամակին օրինա-
ք:

“ Արդ. հրատարակիչ Արարիչն
ԱՐԱՐԻՉ՝

Փարիզ, 7 նոյեմբերի 1852 :
 " I րադրոյդ 426 թիւը երեկ հաւ

աւ ձեռքս, և առաջին հատուածը
արդարով՝ ըստ բազում գլխոց իրաւ

Լացի գտայ այն իւրհնդգածու թիւննե-
րն որ բերեք էք իտպէրէն պարսաւ ագ-
բոյն գէմ () : () ազարու տպարանէն ե-
լած նոյնպէս անանուն հայերէն գըր-
ուածքին վրայ : Ինչ որ այսու առ թիւ
մեր () իրթարեսն միաբանու թէ հա-
մար բերեք էք ամենն ալ իրաւացի կ'ը-
լային , թէ որ այն գիրքը միաբանու-
թիւնէն շարանդուած եւ կ'առ բոլոր մի-
աբանից հաւանու թէտմբը տպուած
ըլլար , որ այնպէս չէ : Ինչ գրուած
քին հեղինակը մեր վարդապետայ մէ-
կըն է միայն , ե որովհետեւ իտպէրէն
պարսաւագրոյն մէջ այն անձին անու-
նըն ալ ծանր զրպարսու թէտմբ յիշ-
ուած է , կերպով մը իրաւունք ունե-
ցած սեպուեալ է անշուշտ պահանջե-
լաւ , որ հրաման տուի իրեն ինքնիւր
պաշտպանելու եւ գրուածքը վանքին
տպարանը տպելու :

Ի Այս անսակ ջատագովութիւն
ները շատ անգամ փոխանակ արդարաւ
ցընելու յանցաւոր կ'ընեն զմարդ. և
հրամանեդ լաւ հասկըցեր էս, որ այն
գործածը կ'ընայ վնասակար ըլլալ մեր
միտարանութեան՝ թէ՛ Հռոմի Պօլիս
և թէ՛ ուրիշ ուր անդ որ իրկուի է
Գիբըր տպագրողներն ալ անտարակոյս
կը գուշակէին այս վնասը թէ՛ որ ի
տեղի դէմ՝ եղած ամբաստանութիւն
ներէն քիչ շատ տաքեապած ու շփո
թած չըլլային, և չէին թողորդ որ ի
տեղի տպարանէն առանց քննութեան
և հարկաւոր սրբազ բաւթեանց տխրաւ
սի ոճով և իմաստներով գիրք մը լընէ

« Դ՛ի իր թարեան միաբանից մէջ մի-
նակ ես չեմ ափսոսացողը այն գրեւած-
քին հրատարակուելուն , մանաւանդ
որ անընդհանր անուննէն՝ չլիացողները
իրենան կարծել թէ բոլոր միաբանու-
թեան կողմանէ ելած է : Արտի կը
ննդրեմ, որ նամակն տալալու թեամ
ք ծանուցանէք ձեր ընթերցողայ՝ թէ
մենք հաստատութեամբ դրած ենք
նպերնին որ ամենեւին չտոտորինք այն
բքրիտունէական իղբայրսիրութեան և
չմարտիտ աղբախիրութեան զգացմունք-
ներէն որ հրամանըդ ալ շատ անգամ
արդարացի գովեալստներով բարեհաճեր
ս յիշատակել, և մենք մինչև հիմա
ամենայն անկեղծութեամբ ցուցուցեր
նք , վասն զի անջնջելի կերպով տալ-
տըւած են ասոնք մեր սրտին մէջ :

Ողջ լեբուք :
 Ի. Գաբրիել Վ. Այվազյանի
 Սիրիբաբան : 77

[illegible]

Լ. յո քստմնե լի գէտքին սուտ ըլ

լալուն կը վկայեն նաեւ յիշեալ կէս
պատմածնական ըրաքիրն և արժանահա-
ւատ Խ-րդա շարձագիրը, և այս
վերջինը յատկապէս խօսքը մեր ըր-
գիրներուն ուղղելով, կը յորդարէ, որ
այս մեծամեծ խոստովանութիւնը մենք
այդ նոյնով, մեր սխալը չտակնք:

Եւրօ մեք մեր լրագրին կողմէն
սրտանց շնորհակալ ըլլալով յիշեալ
Եւրօյա լրագրին արդայ հրատարակիչ
ներուն, ճշմարտութիւնը թէ այս մա-
սին և թէ ուրիշ ամեն առթի մէջ
խոստովանիր մեզի պարծանք կը համա-
րինք, բայց նախ պէտք է որ մեր խղճ-
մասինքը թէ թէեւցանք, այսինքն ան-
ստորակոյտ ըլլանք, որ ճշմարտութիւն
կարծամենիս նոր սխալմունք մը չըլլայ ։

[illegible]

Լ՛ից բարձրաց գիրը, ինչպէս որ այսօր
նրէն, վերաշինեալ բազմոցն ողջս Կէս պաշ-
տօնական չէ, այլ լծան պատասխանէ, ու ու-
տի ինչն ու լրանքն մէկ մէկ կուտ հետ
բազմոցան լրվ լրանին հաստատուը կար-
ծեմ առեի իրաւունք ունինք :

Եւ յոր, որաւուրք ունինք, և այս
իրաւունքը անհնար է ժխտել, Ս' ան զի
մենք որչափ որ պապական և կեղեցւոյ
կարգաց և կանոնացը տեղեկութի չու
նինք, բայց փորձով գիտենք, որ այն
կարգէրուին և կանոններուն քաջ տեղե
կութիւն ունեցող հաւատարիմ պաշ
տօնէսները, և և թէ՛ շեմ օխտիքը այս
ընդերը հրատարակող վերադասու
նները, քանի մը տարի առաջ թիւ ա
տի մէջ Լ' ինքեան Երկրորդ պաշտ
տարգալիսն հայ ղրբալուն պատճա
րաւ կրնինց միմիծարութիւններն
զտիկն և զի հաղորդեցին մեան լա
սակերն

Սենը Պապական եկեղեցւոյ կար-
գայ և կանոնադր տեղեկութիւն չու-
նիլիք, բայց գեւոր օրերս պապական
եկեղեցւոյ հաւատարիմ պաշտօնեա-
ներէն մէկը՝ Փարիլի մէջ հանգուցեալ
Գ. Յ. Պալեանը չի թաղող լատին

քահանային զգուշել ընթացքը դրսև
և արդարացի իրեն բոլորովին հա-
մեմատ որպական եկեղեցւոյ կանո-
նացը, և Սխիզմարեան վարդապետնե-
րը՝ դժբաղդ հանգուցելոյն յուղարկա-
ւորութիւն ըրած ըլլալուն համար,
ամբաստանեց իրեն անհնազանդ յիշ-
եալ եկեղեցւոյն կանոնացը: Ա երջա-
պէս թողութիւն խնդրեալ է: Բայց
լրագրին արդոյ հրատարակիչներէն,
կ'ազալենք որ համբերութեամբ եր-
կայնաժամ ըլլան, մինչև որ վերջիշ-
եալ ըման պաշտօնական կերպիւ հը-
րատարակուած գէպքին ստութիւնը
նայնպէս ըման պաշտօնական կերպով
հրատարակուի, և ան ժամանակը մենք
ալ մեր սխալած ըլլալը կը փութանք մե-
ծանձնութեամբ խստախնայել:

Հայագիր մեծապատիւ բարեկամ
մը՝ որ ի յիշման, Հնդկաստանցի քա-
նի մը Հայերէ հետեւեալ տեղեկու-
թիւնները ստանալով, կը փութայ ծա-
նուցանել մեզ զայնոսիկ՝ իւր մէկ նա-
մակաւ որ ի 9 նոյեմբերի ըստ նոր
տուժարի:

Այս տեղեկութիւնները, ինչպէս
իւրաքանչիւրը կը վկայէ, անհրաժեշտ
և սրբազան սրբաք մը կը դնեն մեր
եկեղեցական բարձրագոյն կառավա-
րուէ վրայ, նմանապէս աղբիւն հոգեւոր
հովուաց և եպիսկոպոսաց վրայ, որ
հոգ տանին խնամել և միխթարել հո-
գեւորապէս մեր համագիր եղբարքը որ
ի Գապուշ (Վաղարշապատ), որոց և
կեղեցին ժամանակէ մը ի վեր գոց է
եղեր քահանայ մը չըլլալուն համար
և հետեւեալ սրբազան խորհրդոյ
մատակարարութենէն զուրկ մնացած
են դժբաղդութեամբ:

Ահա տեղի յիշեալ տեղեկութիւն-
ները:

« Զարգի պարսն:

« Զայտովի աւուրս լուր եղեւ մեզ
ի համագրեաց ոմանց բնակեցոյ ի
Հնդկիս, թէ գտանին այժմ ի Գա-
պուշ բազում գերդաստանք Հայոց,
որք մնան զուրկ յամենայն մասնակցու-
թենէ հոգեւորական խնամոց՝ եկեղե-
ցի նոցա փակեալ գտով ի բաղնայ հե-

տէ, սոսկ ի չգոյէ քահանայ ի մէջ
նոցա, ուստի և թիւ յիշեալ համագ-
րեաց մերոց անդ որ աւուր նուազե-
լով նուազի: Բանդի կարօտ հոգեւո-
րական պաշտօնից և խորհրդոց, ոչ ա-
մուսնութե և ոչ մկրտութեան կարգ
կատարին ի մէջ նոցա, զի չիք ոք զի
կատարիցէ զայն, յոր սակա բաղումը
ի նոցանէ կամ գրեւն զիրօնո նոյն երկ-
րի կամ մնան գլխովին թափուր ի գի-
տութենէ ճշմարիտ աստուածապաշտու-
թեան:

« Իրաւիցա տիւն յայտն ի յուշ ա-
ծել զնոցանայն կորուստ այդ քան հա-
մագրեաց մերոց: այլ չի կրկնել զի
վաւեալ սիրով և ազգային կարեկցու-
թեամբ, ի յսկն զայս լուր ցաւալի,
փութանցին նոքո՝ որոց վերաբերի բա-
նքս, զարմանել փնտռեն այնմիկ, ա-
ն ճապարկով ի յոյժ առ համագիր մեր
ի Գապուշ զհոգեւորական խնամակա-
լուս վասն փրկութեան հոգեւոց նոցին:

« Ի վերջին պատերազմին յորժամ
մտին զորք Վնդիկացոց ի Գապուշ,
բաղումը ի վերջիշեալ մերապիկոյ ան-
տի, ըստ պատմելոյ Վնդիկացի լրագրի-
ցոյ՝ երեւալ զիմեցին թախանձանք
առ քահանայս անդ զկոնցիս ուղեկցոյ
զորացն՝ զի և կեալ մկրտեցն զերե-
կայս իւրեանց սքք մնացեալք էին
զուրկ ի սուրբ խորհրդոյն այնմիկ: որ
պէս և կատարեցին քահանայք զնոն-
զիրս նոցա: Զայնմանէ յայնմիկ երեւի
զի սէր կրօնի քրիստոնէութեան չէ բո-
լորովին չիշեալ առ նոսա, թէպէտ ցայս
վայր մնային կարօտ հոգեւորական պի-
տոյցի: Աւստի անհրաժեշտ հարկ է
մեզ փութալ խնամ տանել վասն փրկ-
կութեան հոգեւոց եղբարք մերոց անդ
որք մնան առանց միխթարութեան հո-
գեւոր խնամակալութիւն:

Արշալոյս

ԲԱՆԱԳՐԱԿԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

(Պարտութեանց գրաշուկա-
մայրաքաղաքի նեղուցին մէջ բանող
չափեալները՝ կերպ կերպ անկողորմ-

թիւններու պատճառ ըլլալով, կայսե-
րական կառավարութիւնը յիշեալ տե-
լութեանց հետապնդներուն կ'իմայնէ
ծանուցարարով մը, որ երկրին բարե-
կարգութեամբ և ժողովրդեան ապա-
հալութեամբ համար, պիտի խափանի
այն շոգեւորներուն երթեւեկութիւնը
և Վոսթրի նեղուցին նաւարկութիւն-
ը միայն երկրացոյ պիտի յանձնէ,
ինչպէս որ իւր գերագոյն իրաւունքը
կը պահանջէ:

Ահա տեղի յիշեալ ծանուցարարին
թարգմանութիւնը:

Վոսթրի մէջ օրական երթեւեկութիւն ընող օ-
տարագիր շոգեւորներուն վայրը պաշտօնական յոգ-
ուած մը հրատարակուեցաւ մայրաքաղաքի գաղղիա-
կէն Եւրոպայ լրագրին 112 թուոյն մէջ:

Երեւալ յոգեւորներն մէջ յայտնաբերուեցաւ ծանուց-
ուած է, որ իրաւական կառավարութեան զխա-
ւարդութիւնը այս խնդրոյն պատճառաւ ծագած ան-
պատահալութիւններուն վախճան մը առաւ է, և կա-
տարեալ փոխադրեալ բացարձակաւ են ամեն պատճառ-
ներու և կրակոնքները որ կայսերական կառավա-
րութիւնը պարտաւորեցին այս շոգեւորներուն եր-
թեւեկութեանը արգելաւ, որ մինչև հիմա երկրին
կարգադրութեանց և իր սեփական իրաւանցը հաւա-
ռակ ի գործ կը դրուէր:

Այս մասին մինչև հիմա աչք զոյգուիլը Բարձ-
րագոյն Գրան Իշխանական իրաւանցը փնտռել չի կր-
նար երբեք, որովհետեւ պարզապէս թաղանթութեան
մէջ էր: Այսպէս այս թաղանթութեան երեսն շատ
անկարգութիւններ յառաջ գալով և մայրաքաղաքի
բնակչոց կողմէն կրակոնք բողոքներու տեղի տալով,
կայսերական կառավարութիւնը այս գէշութիւննե-
րուն առաջին առնելու համար՝ կը պարտաւորուէր այս
թաղանթութիւնը ետ առնելու:

Ինչպէս որ վերջիշեալ Եւրոպայի մէջ ըստած է,
այս շոգեւորները շատ ցաւալի զիպաւանդուեալ պատ-
ճառ եղան, որոց գարնան ամիսը ամեն կառավա-
րութեան համար մարդասիրութեան և բարեկարգ-
ութեան իրաւունքները մէջ է:

Այսպէս անանկ մարդիկ կան որ կ'ըսեն, թէ Վոս-
թրի մէջ երթեւեկութիւն ընող շոգեւորները ընդ-
հանուր նաւարկութեան մասնակցի համարուելով, չեն
պարտաւորուի երկրին կանոնացը հետապնդելու: Այս
մասին անհնար է ընդունիլ, որ Բարձրագոյն Գրան
իւր կառավարութեան կեղծութիւն մէջ այսպիսի անկար-
գութիւններու և իւր հրատարակող կրած վտանգնե-
րուն սոսկ հանդիսանուի ըլլալ: Եւ Վոսթրի մէջ որ մայ-
րաքաղաքիս նաւահանգիստը կամ լուս ևս ամէկ մեծ
փողոցն է, այս անկարգութեանց շարունակութիւն տես-
նելով անհոգ նստի:

Այս խնդիրը ներքին կառավարութեան խնդիր
մը ըլլալով, հատուտաւ զաշխուղութեանց համաձայն

միմայն տեղեկութիւն կառավարութեանը կը վերաբերի:

Այս համար կայսերական կառավարութիւնը ու-
րոշեց ծանուցանել զապարգիւ շոգեւորներուն ախ-
ուրոյցը, թէ Վոսթրի մէջ ծանուցարարը տանիլ
ընելը իրենց արդիւնաւէտ է, և այս վճարը զործարգու-
թիւնը սրտ ար պէտք է նէ հրամայեց: Վնդիկ երեք
ամիս, այսինքն յառաջիկայ փետրուարի 14-ը ժամանակ
արուած է, որպէս զի մինչև այն ամեն շոգեւոր-
ներուն տեղերը այս որոշման համաձայնին: Այս պայ-
մանով մը Վոսթրի մէջ այս միմայնիս թաղանթ առարգ-
զի շոգեւորներուն համար միմայն ըլլալով, լրանալէն
եւորք ալ թոյլ չի տրուի որպէս ոչ արդէն հոս դանդ-
ւածներուն և ոչ ալ ևս շոգեւորներուն Վոսթրի մէջ
բանալու:

Այսպէս է, Եւրոպայի Կայսերական հրամա-
նին միտքը վերադրեալ արդիւնքին համար, և կը փութ-
թամ ձեզի խնայելու, որպէս զի գաւալ ձեռ տե-
լութեան հրատարակութեան ծանուցանեք:

Այս խնդրոյն մէջ Բարձրագոյն Գրան ունեցած
իրաւունքը յայտնի է և բնաւ որ և կ'ըստ ծանուցա-
րանութեան մը կամ հաղորդակցութեան մը երկուկոյ
չի կրնար ըլլալ: Բայց կառավարչի ի գործ դնելու պար-
տաւորութիւնը միմայն բարեկարգութեան ու հա-
տարկաց խաղաղութիւնը հատուտ պահելու համար
ունեցած փոխարին զայն չի կրնար:

Անտարակոյ եւ, որ այս նկատմանքներուն որ-
գործիք ըլլալուն ձեռ կառավարութիւնը ալ կը վկայէ,
և այս առթիւ իմ խորին մեծարանցոյ գգնմանքը
ձեզի կը կրկնեմ:

Պէտք է իւր գրեւն նայեմք 11
թուականով:

« Զորանի պատերազմը դադարե-
ցաւ մինչև դարձան: Զմեռը վրայ
գալով՝ կայսերական զօրքերը չէին կր-
նար կենալ լեռներուն մէջ, ուր սաս-
տիկ ցուրտ կ'ըլլայ: Վնդիկ զատ, քիչ ա-
ռնելէն ուստի իր կողմէն ալ նեղութի
պիտի բաշխէ, որովհետեւ իրենց պա-
շտները ուղարկելու և ջրիկներով տա-
ռելուն, ձմեռնայն կենդանիները չե-
նի կրնար երթեւեկութիւն ընել այն
վայրերի երկրներուն մէջ, ուր բնաւ
ձամբայ չի կրնայ, և ձիւնը իր սպիտակ
վերաբերութեամբ կը ծածկէ բոլոր շա-
ւիղներն ու փոսերը: Գարնան վա-
րուցանի ժամանակ ըլլալով, քանի որ
պատերազմական զօրքերը Զորանի չը-
րակայ դաշտերուն մէջ նստին, բնա-
կիւնները երկրորդ օրժանի աշխատու-
թիւններու ձեռք չէին կրնար դարձնել,
և ասանկով յառաջիկայ տարուան հա-
մար հաւանքը կը տրակներ: Վնդիկ իս-
մականի և ուրիշ շրջակայ քաղաքներ-

ԲԱՆԱԳՐԱԿԱՆ

ՊԱՐՏԱՆԻՍՏԻԱՆ ԵՎ ԵՎԵՐԵՐԵՐԸ

ԿԱՍ

ՅԱՆՎԱՐԴԱՆ ԲԱՆԱԳՐԱԿԱՆ

Հարաւորութիւն և վերջ տես թիւ
59 40 41 42

Հայրը ուր ըլլալը չկայ
և իշխանը զմայն հարցուց:
« Այլ է չինքն առ երաժշտու-
թիւնը և աչ խաղին խօսքե-
րը: Ես քիչ մը երաժշտու-
թենէ կը հասկնամ, զուցէ իր,
որ մէկ հատ մը ծախու առ-
նեմ: » Հաւաք պատասխա-
նեց խաղներով, թէ — պար-
ծենալ չի սեպուի, աս մեծ
բան մը չէ, Ես չինքն եմ բո-
լորը: » Իշխանը ոչ շատ հաւ-
նեցայ ըստ աչ երգիչի, ու-
նին մի ուրիշ բան մըն ալ, որ
մեզի շնորհք ընես տեսնե-
լու: » Հաւաք ծոցէն հանեց
մէկ մանրանկար մը շատ աղւոր
և բարակ, ուր նկարուած էր
իւր հօրը Պ. Տիւլալին գեմը
և մէկ թեւաւոր Սուրբ մը
իրեն յոյժ նման, որ ձեռքը
անթառամ պտիկ մը բռնած
հօրը գլուխը կը դնէր: Հայրը
մէկէն ցաթիկեց պոքաւ զա-
նիկա ընելով: « Իմ անման
աղջիկս, դուն երբ սորվեցար
աչ ճարտար արուեստները,
որ ես նոր կ'իմանամ կոր... »

ասոնց համար էր ուրեմն, որ
դուն քաջաւած կ'ապրէիր, և
հազիւ օրը երկու անգամ կե-
րակուրին ատենը քեզ քիչ մը
կը տեսնէի:

Հայր իմ ըստ Հաւաքի,
— դուն հայրական պարտքդ
կատարելու համար մեզի վար-
պետներ բռնեք էիր, մեր
պարտքն ալ ան էր, որ համար-
նին սորվէիք, որպէս զի ըսած
ծախքդ պարտքը չերթար,
դուն առուստուրից և բարե-
կամեցողութե հետ պաշտեալ, կը
վայելէր մի ինծի, որ ժամանակդ
այսպէս պղտի բաներու վրայ
անցունել տամ: Բարեբաղուս
ըրո՞ւր բաւական էր, Ես ալ
լինէ աւելի ձանձրութեան ըլ-
լայի հրամանքից, ասկից ի
զատ գիտես, որ քրտմանքս իմ
վրաս, որովհետեւ պղտիկնին
եմ, տիրութիւն մը կը բանե-
ցնեն, Ես սորվածներս հը-
րամանքից ցուցնեմ նէ, կարե-
րելի է որ նախանձնին գրգի,
և քու սերդ իմ վրաս ձգելով,
անոնց վրայ քիչ մը պակսի, ա-
սոր համար ընիկ համարս միշտ
կը սորվէի, որ մեր կրթութե
մեծնալուն համար քու գիտա-
ւորութիւնդ կատարեմ: » Իշ-
խանը Հաւաքին վայելուչ
խօսքերը լսելէն ետեւ, իրեն

սրտին փափակ գգնմունքը
հասկնալով Պ. Տիւլալին սր-
լուեցաւ ընելով: — Իմ փնտը-
ռածս գաղտ, իմ երջանկուիս
եղաւ... թէ որ իմ ճշմա-
րիտ բարեկամս ես, թէ որ իմ
ծի ալ Հայր կ'ուզէս ըլլալ, յոր-
գորէ աղջիկդ, որ իմ վնասը
իմ վնասին հետ կ'ապրէր
յանձնաւոր ըլլայ... աս ու-
րինուոր ինքիքս կատարէ,
և ես բոլոր կենացս մէջ ե-
րախտիքդ չեմ փախ մտնամ: »
Իսպախ խօսելով իշխանը
հետեւեցին ինչուս գուռը ի-
ջաւ և հան իրարու խնուռն
բարեկամութիւն մտնէ կապը
հայրը և աղջիկը Պ. Տիւլալ-
ուրականութեամբ և զարման-
քով լցուած, գրեթէ պաշա-
նորանց Հաւաքը ընելով: —
ապրիս, մնաս, աղջիկս, քու-
կին ճարտարութիւնդ և հա-
մեստ պատասխաններդ ինծի
ստոր աշխարհ մը կ'արժէ, դուն
իս երջանիկ նախանձնէն հայր
մը ըրիր: Բայց դու ալ լսէ ինծի
հիմա քու սիրտդ ալ սիրեց աս
մարդը, ընտրո ինքը քեզ կը սի-
րէ կոր: Հրամանքդ հայր, որ
աշխարհք կը ձանձնաս, ըսէ
թէ ասկէ ալ աւելի սիրուն
մարդ մը կը գտնուի մի: » Հայ-
րը պատասխանեց: — շատ ա-

ղէկ, բայց թէ որ ասիկա մէկ
արքայադուստր մը չըլլայ և մի-
այն աղիւստաւոր մարդ մը ըլ-
լայ նէ, անտանկը ի՞նչ կ'ընես:
— աս, իմ հայրս, մի թէ արքա-
յադուստր կամ աղիւստաւոր ըլ-
լայն է, որ մարդը երջանիկ կը
նէ: — աղիւստ աղջիկս, անդ
բիւս, դուն բան մը մի լսեք
քրտնոցդ: Հիմա տունը որ հաւ-
նելիք, ձեզի տմեկուդ ըսելիք
մը ունիմ, որ շատնցունէ
ի վեր միտքս դրած եմ: »
Երբ տունը որ հասաւ, բոլ-
որամէք վրայ եկան հայրը,
մանկներով, բայց տեսնելով
Հաւաքին լուսութիւնը, որ
հանգարտ իր սեղանակը մտաւ
և բան մը չըսեք, իրենց մէջը
լսին, թէ ամենայն է, ի
հարկէ իշխանին երեսնանգամ
չի տեսաւ:

Պ. Տիւլալ վեր ելաւ, և
ընքը մէկ տեղ իր սեղանակը
կանգնեց (ասոնք մոմաւեք
մէջմը, թէ ինչպէս դադար-
ւով ներս մտան, Հաւաքէն ի
զատ, ուսկից ետքը արտոււմ և
լարով դուրս ելան, միմիկը
ընէ) և սկսաւ խօսիլ այսպէս:
— դուք գիտեք, որ ինչպէս ա-
տեն տեսն ձեզի պատմեք եմ,
Ես աշխարհ եկայ բարի ծնո-
ղաց զաւակ, բայց յոյժ աղ-
քատ և շատ տարի ծառա-

յութիւն իմ հարուստ և մեծ
ոսկրեղ վաճառական Պ. Պե-
լիւն խնուութե ամենայն հա-
ւատարմութեամբ: Ես առա-
քինի և բարեբաղտ անձը՝ իմ
վրաս մեծ բարեկամութիւն և
սէր մը ձգեց, և օր մը ինծի
բաւաւ քեզի մեծ բարեք մը ը-
նելու արժանի կը տեսնամ, որ
որքան ապրիս զիս օրհնես և
եղաւ ինծի հինգ հարիւր քը-
տակատակ և վաճառք տուաւ,
ահա քեզ տեսնեմք ըսելով: Ես
ուսած իմ բանս յաջողեց, բայց
իր բանը ձախողը երթալով
մահի ալ վրայ եկաւ մեռաւ,
մէկ հատիկ մանջ զաւակ մը
թողուց: Երբ որ լսեցի, վաղե-
ցի գաղի Քալէ քաղաքը, ու
րովհետեւ իր տունը հին էր,
և տեսայ, որ մեռնելէն առաջ
առաջան հօրաքորին (հայր)
յանձնեք էր, վասն զի իր կի-
նը արդէն մեռած էր: Ես աւ-
ղեցի աս տղան իմ տունս առ-
նել, ճար չեղաւ հօրաքորը չի
թողուց, ուստի խօսք ըրիք,
որ սակին շահը և սէրդ եղա-
ծը իրեն տամ, որ աս տղան
առաքինի ու խելացի կրթու-
թեամբ մեծնայ: Ես քստմը
վեց տարիէ, որ մեծցաւ և
չնորհօք կորիճ մը եղաւ աս
Պեղիլը: Հիմայ հօրաքորը մե-
ռաւ, և շատ չէ, որ ինքն ալ

բուն մեջ խոսքեր կրկնուի, որոնք էլ
կեն, որովհետեւ ճշմարտութեան
բուն ճանաչմանը մեծ մասամբ գոյ
լայտի, ուստի չէր իրար:

« Եւս պարագաներուն մէջ զօրքե-
րը ետ բաշխելու մեծ խոհեմով թիւն էր:
Մինչեւ դարուն մտածութիւնը զեն-
քերէն աւելի դորձ կրնայ տեսնել:
Տրիւփները պիտի տեսնեն, որ իրենց
ամեն ձեռքերը յաջող վախճան մը չի
պիտի կրնան ունենալ իրենց համար:
Եւ վերջապէս հարկ պիտի լրաց կամա-
հանգանդիլ և յանձն առնուի զինուո-
րաց բութիւնը, որ տեղութեան ամեն
երկիրներուն ընդհանուր օրէնքն է:
Կառավարութիւնը այս անգամ ալ զղջա-
լու ժամանակ կուտայ իրենց, կը յու-
ամնը, որ անոր հայրական գիտաւորա-
ները վերջապէս կը հասկնան:

« Կայսերական զօրքերը իրենց ցոյց
արուած քաղաքները քաղաքացիական ձեռ-
նը անցանկեղծ համար: »

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒԻՐԵ

ԳԱՂԱՅԱՆ: Կենտրոն ուշադրութիւն
ժողովրդական բուհականութեան եւրը
հասկնալու վրայ է, որ ամսույ 8 ին և
9 ին պիտի կատարուէր: Դատերը կը
կարծեն, որ այս բուհականութիւնը
անցեալ տարուան գեղեցիկներ 8 ին
բուհականութեանը չափ յաջող պիտի
ըլլայ: Եւս Կաթոլիկ համար, վասն
զի ան ժամանակը օրինաւորականն է:
Բուն ու Օսթրիականն բուն ալ մե-
ծապէս մարտի Եւս Կաթոլիկ համար
բուհական, բայց կայսերական համար
չէր, այլ ամսամեկու նախա-
գահութեան համար:

Իսկ այս անգամ կայսերականութեան
համար բուհական իրենց սկզբանցը
գէտ է: Եւս ամենայնիւ, կայսե-
րական համար բուհական տուողները
խիստ շատ պիտի ըլլան, մասնաւորա-
պէս գեղացիները, որ Կաթոլիկ ժող-
վրդական ամենամեծ մարտ կը կարծեն,
և գրեթէ ամեն ալ կայսերականութեան
կուսակցի են:

— Սեպտեմբեր ամսուան ընդերքը:

Կատար և ձեռքեր կրկնուի բնական
զարմանքով և զարդանքով: Եւս Կա-
թոլիկներն կայսերականութեան գէտ հանձն
յայտարարութիւնները կը հրատարակ-
են, որ խիստ ստատիկ կերպով դրուած
են, նմանապէս Դոմագոյի կոմիտէի, ու
բուն միայն նախընթաց թերթի մէջ
ճանաչելը:

— Եւս Կաթոլիկ իշխանը իւր
խաղաղութիւնութեանը և Կաթոլիկներ
բին հանդարտութեանն ու ապահո-
վութեանը ապացոյց մը տալու համար,
Կաթոլիկ զօրքը թիւն 30,000 հոգի
պահեցուց:

Եւս անօրէնութիւնը հետեւեալ
կերպով կը ճանաչուի: Սեպտեմբեր
գիրք:

« 1848 յունիս 1 ին Կաթոլիկ զօ-
րքը թիւն էր 380,500: Փետրուարի 1-
ընդհանուր թիւնն էր 446,808 ի: Եւս Կաթոլիկ նա-
խագահ ընտրուելէն ետքը՝ բիշոփ
այս թիւն պահեցաւ, 1852 յունիս 1 ին
400,594 ի իջեր էր: Եւս անգամ նա-
խագահ իշխանը հրաման ըրաւ պա-
տերաւի պաշտօնէին, որ 370,177 ի ի-
ջելէ: Եւս թուոյն մէջն են նաեւ
Եւրոպիան և Զուոմի բնակիչներ: Եւս
երկու երկրներու թիւնը մինչեւ գեղե-
ցականութիւնը չէր անցնէր: Եւս
Կաթոլիկ զօրքը թիւն 30,000 էն աւել-
ի պիտի պահի մէկ տարեկան պահա-
ժամանակի մէջ: »

ԱՐՏԱՔԻՆ: Եւս մեր 6 ին Ուելլինկ
թիւնը դուքսին յաղաքիւս որովհետեւ
կատարուեցաւ նմանը չի տեսնուած
հանգիստ:

Եւս ամսուան ժամը երեքին թիւնը ա-
նօթի ծայրերը իմացուցին, որ հան-
գուցելոյն մարմինը ծածկուի եւր էր իր
վերջին բնակարանը երթալու: Եւս
լու ծածկաները որ քանի մը մըն կը
բէր, և ամեն ալ լայն փողոցներ ու
հրատարակներ էին, անհամար բազ-
մութիւն գիղղներ էր: Բայց երկու
ցիններու, հատարակուց շինուածնե-
րուն և առններուն բոլորովը առժա-
մանակեայ պաշտպաններ շինուած
էին և մինչեւ յարկերուն վրայ բազմու-

թիւնը կը վտար: Եւս զարկաւորու-
թեան կառքին առջեւէն կերպիւն
վրայ վաշտ հետեւեալ զօրք, ու թիւ վաշտ
ձիաւոր և տանկետներ թիւն անօթ:
Եւս ետեւէն Կաթոլիկ բոլոր երեւելի
զինուորականները, պաշտօնատարները,
ընտրուած զանազան ատոմանաւորնե-
րը, օտար տեղութեանց կողմէն իրկը-
ւած զօրապետները, արուստաւորաց
դիւաւորները, գրաւեցանքը զանազան
կերպարանքով, տեսակ տեսակ դրօշակ
ներով, անհամար գաղափարներով,
տաւիղներով, թմբուկներով: Եւս
և միանգամայն կարգէ դուրս տեսու-
բան մը:

Եւս ետեւէն կուգային ընտրու-
թի զօրք բաղադրուած, Բելիքիւն-
բին արք եպիսկոպոսը և Եւրոպիկ իշխա-
նը, արմը ետեւէն կուգար անմիջա-
պէս հանգուցելոյն փառաւոր և ու
հաղանատելի կողքը, որ 12 ձի կը բա-
շխէ: Եւս ետեւէն կուգային հանգուցե-
լոյն մեծ որդին Ուելլինկի գուքն,
անոր եղբայրը Եւս Զարդ և բոլոր
ընտանիքն ու մտերիները:

Եւս ինքն կէսին ատենները հան-
գէտը Եւս Պօլոսի եկեղեցին հասաւ,
ուր Եւս Եւսի եպիսկոպոսն ու եկեղե-
ցականները զիմաւորեցին ու եկեղե-
ցական երեքով և նաւաբարաններով
ներս առին: Եւս անհամար արարողութիւն-
ները փառաւոր հանդիսի կատարուե-
լէն ետքը որ երեք քառորդ տեւեց,
գուքնին մարմինը իւր հանգստարանը
իջուցին: Եւս Եւսի եպիսկոպոսը
ալ վերջին օրհնութիւնը կարդաց, ու
բուն հանգուցելոյն բիւրաւոր բազ-
մութիւնը մեկանց անհ պատասխանե-
լով, Եւս Պօլոսի ահագին գոգնութիւնը
թիւն անցուցին: Եւս անհամար ան-
համար թմբուկներուն, գաղափարող-
ներուն և Եւսի եպիսկոպոսի ամեն զանազանե-
րուն ահագին որոտումը թաղման ա-
րարողութիւններուն լինալը բոլոր
քաղաքին իմացուցին: Օգին կեղեց-
կութիւնը մեծապէս օգնէր հանգիստին
փառաւորութեանը, անանկ պայծառ
արեւ շատնցուրէն ի վեր տեսնուած
չէր Կաթոլիկ մէջ, մասնաւոր նոյն
բեր ամսույ մէջ բոլորովին անցուցաւ

Եւս: « Եւսի զարկաւորու-
թեան կառքին առջեւէն կերպիւն
վրայ վաշտ հետեւեալ զօրք, ու թիւ վաշտ
ձիաւոր և տանկետներ թիւն անօթ:
Եւս ետեւէն Կաթոլիկ բոլոր երեւելի
զինուորականները, պաշտօնատարները,
ընտրուած զանազան ատոմանաւորնե-
րը, օտար տեղութեանց կողմէն իրկը-
ւած զօրապետները, արուստաւորաց
դիւաւորները, գրաւեցանքը զանազան
կերպարանքով, տեսակ տեսակ դրօշակ
ներով, անհամար գաղափարներով,
տաւիղներով, թմբուկներով: Եւս
և միանգամայն կարգէ դուրս տեսու-
բան մը: »

Եւս ետեւէն կուգային ընտրու-
թի զօրք բաղադրուած, Բելիքիւն-
բին արք եպիսկոպոսը և Եւրոպիկ իշխա-
նը, արմը ետեւէն կուգար անմիջա-
պէս հանգուցելոյն փառաւոր և ու
հաղանատելի կողքը, որ 12 ձի կը բա-
շխէ: Եւս ետեւէն կուգային հանգուցե-
լոյն մեծ որդին Ուելլինկի գուքն,
անոր եղբայրը Եւս Զարդ և բոլոր
ընտանիքն ու մտերիները:

Եւս ինքն կէսին ատենները հան-
գէտը Եւս Պօլոսի եկեղեցին հասաւ,
ուր Եւս Եւսի եպիսկոպոսն ու եկեղե-
ցականները զիմաւորեցին ու եկեղե-
ցական երեքով և նաւաբարաններով
ներս առին: Եւս անհամար արարողութիւն-
ները փառաւոր հանդիսի կատարուե-
լէն ետքը որ երեք քառորդ տեւեց,
գուքնին մարմինը իւր հանգստարանը
իջուցին: Եւս Եւսի եպիսկոպոսը
ալ վերջին օրհնութիւնը կարդաց, ու
բուն հանգուցելոյն բիւրաւոր բազ-
մութիւնը մեկանց անհ պատասխանե-
լով, Եւս Պօլոսի ահագին գոգնութիւնը
թիւն անցուցին: Եւս անհամար ան-
համար թմբուկներուն, գաղափարող-
ներուն և Եւսի եպիսկոպոսի ամեն զանազանե-
րուն ահագին որոտումը թաղման ա-
րարողութիւններուն լինալը բոլոր
քաղաքին իմացուցին: Օգին կեղեց-
կութիւնը մեծապէս օգնէր հանգիստին
փառաւորութեանը, անանկ պայծառ
արեւ շատնցուրէն ի վեր տեսնուած
չէր Կաթոլիկ մէջ, մասնաւոր նոյն
բեր ամսույ մէջ բոլորովին անցուցաւ

Եւս: « Եւսի զարկաւորու-
թեան կառքին առջեւէն կերպիւն
վրայ վաշտ հետեւեալ զօրք, ու թիւ վաշտ
ձիաւոր և տանկետներ թիւն անօթ:
Եւս ետեւէն Կաթոլիկ բոլոր երեւելի
զինուորականները, պաշտօնատարները,
ընտրուած զանազան ատոմանաւորնե-
րը, օտար տեղութեանց կողմէն իրկը-
ւած զօրապետները, արուստաւորաց
դիւաւորները, գրաւեցանքը զանազան
կերպարանքով, տեսակ տեսակ դրօշակ
ներով, անհամար գաղափարներով,
տաւիղներով, թմբուկներով: Եւս
և միանգամայն կարգէ դուրս տեսու-
բան մը: »

Եւս ետեւէն կուգային ընտրու-
թի զօրք բաղադրուած, Բելիքիւն-
բին արք եպիսկոպոսը և Եւրոպիկ իշխա-
նը, արմը ետեւէն կուգար անմիջա-
պէս հանգուցելոյն փառաւոր և ու
հաղանատելի կողքը, որ 12 ձի կը բա-
շխէ: Եւս ետեւէն կուգային հանգուցե-
լոյն մեծ որդին Ուելլինկի գուքն,
անոր եղբայրը Եւս Զարդ և բոլոր
ընտանիքն ու մտերիները:

Եւս հոս Պարիզ իս տեսնե-
լու: Եւս Եւսի զարկաւորու-
թեան կառքին առջեւէն կերպիւն
վրայ վաշտ հետեւեալ զօրք, ու թիւ վաշտ
ձիաւոր և տանկետներ թիւն անօթ:
Եւս ետեւէն Կաթոլիկ բոլոր երեւելի
զինուորականները, պաշտօնատարները,
ընտրուած զանազան ատոմանաւորնե-
րը, օտար տեղութեանց կողմէն իրկը-
ւած զօրապետները, արուստաւորաց
դիւաւորները, գրաւեցանքը զանազան
կերպարանքով, տեսակ տեսակ դրօշակ
ներով, անհամար գաղափարներով,
տաւիղներով, թմբուկներով: Եւս
և միանգամայն կարգէ դուրս տեսու-
բան մը: »

Եւս հոս Պարիզ իս տեսնե-
լու: Եւս Եւսի զարկաւորու-
թեան կառքին առջեւէն կերպիւն
վրայ վաշտ հետեւեալ զօրք, ու թիւ վաշտ
ձիաւոր և տանկետներ թիւն անօթ:
Եւս ետեւէն Կաթոլիկ բոլոր երեւելի
զինուորականները, պաշտօնատարները,
ընտրուած զանազան ատոմանաւորնե-
րը, օտար տեղութեանց կողմէն իրկը-
ւած զօրապետները, արուստաւորաց
դիւաւորները, գրաւեցանքը զանազան
կերպարանքով, տեսակ տեսակ դրօշակ
ներով, անհամար գաղափարներով,
տաւիղներով, թմբուկներով: Եւս
և միանգամայն կարգէ դուրս տեսու-
բան մը: »

Եւս հոս Պարիզ իս տեսնե-
լու: Եւս Եւսի զարկաւորու-
թեան կառքին առջեւէն կերպիւն
վրայ վաշտ հետեւեալ զօրք, ու թիւ վաշտ
ձիաւոր և տանկետներ թիւն անօթ:
Եւս ետեւէն Կաթոլիկ բոլոր երեւելի
զինուորականները, պաշտօնատարները,
ընտրուած զանազան ատոմանաւորնե-
րը, օտար տեղութեանց կողմէն իրկը-
ւած զօրապետները, արուստաւորաց
դիւաւորները, գրաւեցանքը զանազան
կերպարանքով, տեսակ տեսակ դրօշակ
ներով, անհամար գաղափարներով,
տաւիղներով, թմբուկներով: Եւս
և միանգամայն կարգէ դուրս տեսու-
բան մը: »

Եւս հոս Պարիզ իս տեսնե-
լու: Եւս Եւսի զարկաւորու-
թեան կառքին առջեւէն կերպիւն
վրայ վաշտ հետեւեալ զօրք, ու թիւ վաշտ
ձիաւոր և տանկետներ թիւն անօթ:
Եւս ետեւէն Կաթոլիկ բոլոր երեւելի
զինուորականները, պաշտօնատարները,
ընտրուած զանազան ատոմանաւորնե-
րը, օտար տեղութեանց կողմէն իրկը-
ւած զօրապետները, արուստաւորաց
դիւաւորները, գրաւեցանքը զանազան
կերպարանքով, տեսակ տեսակ դրօշակ
ներով, անհամար գաղափարներով,
տաւիղներով, թմբուկներով: Եւս
և միանգամայն կարգէ դուրս տեսու-
բան մը: »

Եւս հոս Պարիզ իս տեսնե-
լու: Եւս Եւսի զարկաւորու-
թեան կառքին առջեւէն կերպիւն
վրայ վաշտ հետեւեալ զօրք, ու թիւ վաշտ
ձիաւոր և տանկետներ թիւն անօթ:
Եւս ետեւէն Կաթոլիկ բոլոր երեւելի
զինուորականները, պաշտօնատարները,
ընտրուած զանազան ատոմանաւորնե-
րը, օտար տեղութեանց կողմէն իրկը-
ւած զօրապետները, արուստաւորաց
դիւաւորները, գրաւեցանքը զանազան
կերպարանքով, տեսակ տեսակ դրօշակ
ներով, անհամար գաղափարներով,
տաւիղներով, թմբուկներով: Եւս
և միանգամայն կարգէ դուրս տեսու-
բան մը: »

նապիւր մը ներկայացնել տալապութեան վրայ, ու անմիջապէս սկսաւ ալ կարգաւ:

ՅՕԴ-ՈՒԱԾ. Ա. Ուր հասարակաց անդերուն կամ ժողովներու մէջ տան նախաձեռնութեամբ, ազատական կամ ըստ պատշաճութեան, կամ թէ հասարակութեան ծախսերու կամ ցուցնելու մասը խառնուած թանկերու և հրապարակներու մէջ գրուած գրուածներով, տարեալ գրքերով, պատկերներով, պատկերներով կամ ձեռքէ ձեռք բաժնուած կամ ծախուած յայտարարութիւններով՝ օտար տէրութեանց թագաւորներուն կամ կառավարութեան գլխաւորներուն ան ձին դպչելու ընդ կամ չարամտութեան անոնց իշխանութիւնը պատարակել, երկու ամիսէն մինչեւ երկու տարի բանտարկութեան պիտի դատապարտուի 100 էն մինչեւ 2,000 ֆունտ տուգանք պիտի տայ, և երկու տարի էն մինչեւ հինգ տարի պատմական դատաստանաբար 42 երրորդ յօդուածին մէջ յիշուած իրաւունքներէն ալ պիտի կրնայ զրկուիլ:

ՅՕԴ. Բ. Սէկը չի կրնար ինքզինքն արգարայնելու կամ պաշտպանելու համար ըսել, թէ այս գրուածները՝ օտար երկիրներու մէջ ալ հրատարակուած ըլլալով, անոնցմէ առնուած են:

ՅՕԴ. Գ. Հանցաւորը պիտի բռնուի երբոր թշնամանալ կառավարութեանց դեպքերուն ինչպէս: Եւ յիշողը արտաքին գործոց պաշտօնէին պիտի ուղղուի:

ՅՕԴ. Դ. 1847 մարտ 27 թուով հաստատուել օրինաց 45 և 6 յօդուածներուն սահմանադրութեանցը համեմատ պիտի դատուին այս վերոյիշեալ յանցանքները, և 1847 մայիսի 15 ին օրինաց 45 յօդուածը նոյն յանցանքներուն համար ի գործ պիտի դրուի:

ՅՕԴ. Ե. Հանցանքը գործուած օրէն սկսեալ երբ ամիս անցնելու ընկայ ինչ, յանցաւորն ամբաստանութենէ ազատ է:

ՅՕԴ. Զ. 1816 սեպտեմբեր 14 ին հաստատուած օրէնքը վերջուած է:

Եւ օրինակներն կարգադրուելը խորին ուղղութեամբ մտիկ ըլլաւ: Եւ երբ մեծ լուծութիւն մը տրեց խորհրդարանին մէջ, Լոյսարութեան պաշտօնէան հարցուց, թէ այս առաջարկեալ օրինաց պատճառները իմա նալ կուզեն մի: Եւ մեն կողմէն պատասխանեցին, թէ, այո:

Եւ Լոյս արգարութեան պաշտօնէան սկսաւ պատճառները բացատրել, և այս բացատրութեան ժամանակ ժողովին մէջ ամենին շարժում մը չի տեսնուեցաւ: Հանգիստանեալ բուն կողմէն ալ դժգոհութեան կամ հաւանութեան նշան մը չի տեսնուեցաւ: Եւ երբայն խորհրդարանին այս անսովոր լուծութիւնը տեսաւ մը յայտարարութիւն թուեցաւ մեզի, որ անշուշտ այլ և այլ կերպով պիտի մեկնուի:

Ի ՏԱԼԻԱ: Ֆրանքֆորթի լրագրին մէջ կը կարգանք, որ Պապին աշխարհական իշխանութիւնը կործանելու գործերէն 27 հոգի Նիքոնայի մէջ հրապարակութեան են:

ՍՊԱՆԱ: Ստորիտէն նոյեմբեր 4 թուով եկած լուրերէն կ'իմանանք, որ Պ. Քրիսթոփալ Պոստէն ներքին գործոց պաշտօնէայ անուաներ է փոխառնակ Պ. Մէլքիօր Օրտոնէլի: Տոն Ստորիտէն Միլիէն առեւտրական գործոց և հասարակաց շինութեանց պաշտօնէան հրաժարեր է, և իր պաշտօնը առ ժամանակեայ կերպով Տոն Սանուէլ Պէտրոսն արդ խախտանքներ է:

ԼԱՐԵՐԻԱ: Եւ Լոյսըն եկած վեր-

ջին լուրերուն նայելով՝ ամապետաւ կանայ կողմէն Ֆրանքիին ինքն գործարարութեան նախադաշնութեան: Սթեֆ զօրապետն ամենը 42 քուէ տալեր է այսինքն 212 քուէ պակաս:

Եւ ինչիւ Ուէպսթըրի մահուամբ արտաքին գործոց պաշտօնը պարապ մնալով, Պ. Լոյսարտ Լիւքսեմբուրգ արուեր է:

— Սթեֆան 20 թուով Պոստէն Միլիէն եկած լուրերը կը ծանուցանեն, որ Ուրբիզա զօրապետին Սանդա Ֆէ երթալէն երկու օր ետքը՝ այսինքն օգոստոս 30 ին գիշերը՝ յիշեալ քաղաքին մէջ առանց արիւնհեղութեան զաւթիստութիւն մը եղեր է: Ուրբիզային հոն թողած զօրքերուն մէջ մասը ժողովրդեան հետ միաբանելով իւր անկուսի ուղիքն է:

Պատգամաւորաց առջի խորհրդաւորներ, որ Ուրբիզա լուծեր էր, իսկայն հաստատուել է և հետեւեալ օրը ինչո՞ք զօրապետը գաւառին ընդհանուր կառավարիչ անուանել է:

Կառավարութեան այս կերպով հաստատուելէն ետքը, պատգամաւորաց խորհրդարանը գաւառացիութեան ուրիշ երկիրներուն և օտար տէրութեանց հետ Պոստէն Միլիէն յարաբերութիւնները կարգի գնելու ձեռք գործի է:

— Նոյեմբեր 4 ին եկած վերջին լուրերով կ'իմանանք, որ Ուրբիզա զօրապետը իւր բանակով կրկին եկեր Պոստէն Միլիէնը պաշարել է: Բաղադրանքներուն ընկալու վրայ է, կ'ըսեն:

Ի ԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Շարաթ օրը օգոստոսի 15-ին, կալը արքունի նաւարանը գնաց՝ ծառայութեան ժամանակը լրացնող զօրաց արձակմանը ներկայ գտնուելու: Ինչոր նախարարները այս հանգիսին ներկայ էին:

— Նոյն օրը հաւանական հայոց նորինարար պատրիարք գեր. Ն. Նիկողոս Կոնստանտնուպոլիս ինքնակալութեան իւր ծառայական խառն՝ յարգանքով, Եւ վերջապէս թեան մատուցանելու պատիւն ունեցաւ:

— Պատերազմի պաշտօնատան համարակալութեան արձակագրի Նիկոլ Միլիէնը կողմէն թուեցաւ ընդհանուր կառավարիչ Նիկոլ մէյնի երթալու պաշտօնն ընկալաւ:

— Բ. Դրան կողմէն Յունաստանի նախկին դեսպան Վապուրի Էֆէնտին, որ անցեալները արտաքին գործոց պաշտօնատան քարտուղար անուանել էր, անցեալ հինգշաբթի դադարական Միլիէնը շոգեկալով մայրաքաղաքը հասաւ Ֆէյդի պէյին հետ, որ Միլիէնի գետնանտան պաշտօնատարներէն մէկն էր:

Դատարանի Էֆէնտին Միլիէնէն ելելէն առաջ Ս. Փրիլի կարգին հրամանատարութեան պատուանշանը ընկալաւ Ս. Օթման թագաւորէն:

— Եւ իսկապէս կուսակալ Միլիէն փաշային գրան գործակալ (գաբուրէ-հետար) Սալիմար պէյը, դեսպանացի ներկայացուցիչ (Թէշիֆաթի) Քեմալի պէյը և մարտտանց բարձրագոյն կարգի գործակալ Քիզա պէյը, որոնք Նարոյի առեւտրական ցուցակը ընկելու պաշտօնն ունին, Նարոյի Ս. թագաւորին կողմէն աղաւանդով զարգացած գեղեցիկ սկիւ տուներ ընկալան:

Նոյնպէս Նարոյի տէրութեան գետնանտան թարգման Պ. Կաւանտին, Պ. Միլիէն Միլիէն սեղանաւորը և Պ. Սանթո Քիմոս փառաւանդը, որոնք Նարոյի տէրութեան կողմէն վեր-

ջողեալ բնութիւնն ընկելու պաշտօնն ունին, օգոստոսի 15-ին Նիքոնայի աղանձով զարգացած գեղեցիկ սկիւ տուներ պարգեւ ընկալան:

— Եւ այս 15 և 17 ին Վարդանէն եկած վերջին լուրերով կ'իմանանք, որ նորանոր նաւաբեկութիւններ եղեր են այն կողմերը:

— Նիքոնայի Նիքոնայի շոգեկալով վերջին անգամ կ'էմիլիէն Կոստանտնուպոլիս գալու տանը՝ ցաւալի գիպուած մը պատահեցաւ մէջը, որ բարձր ճանապարհորդներուն սիրտը սոսկում ձգեց:

Պոստայի ընդհանուր կառավարչին տանը մարդոցմէն համարուած մարդ մը անցեալ չորեքշաբթի Պոստայէն կ'էմիլիէն երբեք է և անկէ պահապան զինուորի մը հետ Նիքոնայի մէջ գրեւորէր Կոստանտնուպոլիս կը խրուէր: Ինչեքը՝ այս մարդը ննջելու ուղիով իւր պահապանին աղաչեց որ տախտակով մէջ մտնէր և զինուորի մը ձգէ: Օրինաւորն անկողինը ձգելու համար ծռելու տանը, չարագործը քովը պահած գաւառի մը գանդակ կուրծքէն տատիկ զարկաւ ու չարաչար վերաւորեց:

Եւ այնպէս եղեւ նախորդեալ վրայ մեծ իրարանցում մը ելաւ նաւուն մէջ և ամենուն սիրտը սարսափով լեցուեցաւ, երբոր տեսան, որ եղեւ նաւորը իւր գաւառը երեքնելով քովը գացող մեծացնելու կ'ապաւնար:

Վերջապէս շատ գոհարութեամբ և նաւապետներէն երկու հոգի վերաւորէլէն ետքը կրցան չարագործը բռնել, որ այն աղմուկին ժամանակը սուրի հարուած մը ձեռքին կերեր էր վերաւորեալ զինուորին:

Շոգեկալով մայրաքաղաքը հասնելուն պէս, զինուորն ու չարագործը գարմանոցը իրականացան, սակայն զինուորին վերջը վախճաւոր կը թափ, որովհետեւ բերնէն արիւն կուգար:

— Սարաքաղաքի փողոցներէն մէկուն մէջ երեքամեայ պղտի տղայ մը տանը երրորդ դասիկան պատու հանին վար կախուած փողոցը նախընտանը հաւասարակշռութիւնը կորսնցնելով, ինչպէս մեռաւ:

— Եւ ինչպէս կը գրեն, թէ Վարձապէս Նարոյի վրայէն մինչեւ Պէլլուս պիտի հասնի, և անկէ Վարդան երկու թուղիներուն պիտի կցի: Թէոր իրաւունքն այս երկու թուղիներէն ընկալու ըլլայ, մայրաքաղաքէս մինչեւ Վիեննա չորս աւուր մէջ կրնայ երթալ:

— Եւ արտական լրագրի մը մէջ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը կարգանք Նարոյի վրայէն վրաւոր ամենեւազարմանքները:

Փարիզի մատենադարաններուն մէջ գտնուած գրքեր թիւն է 1,074,000
Ստեփան 600,000
Ս. Քիզարպարի 416,000
Լոյսարայի Վիտանական թան 435,000
Քիզարպարի 412,000
Պէստին 410,000
Վիեննայի 313,000
Տրեզուարի 300,000
Ստորիտի 200,000
Վիլիէնայի թիւն 200,000
Շիւթիկարտի 187,000
Սիւրի 170,000
Տարալմատի 150,000
Ֆիորենայի 153,000
Նարոյի 150,000
Պրիւսիէն 133,000
Հոմի 120,000
Հէյն 100,000
Լոյսարայի 100,000

Փարիզի, Ստորիտի, Ստեփանի, Պէստին, Քիզարպարի, Վիեննայի, Նարոյի, Պրիւսիէն, Հէյն, Սիւրի, Ֆիորենայի, Լոյսարայի և Լոյսարայի

մատենադարանները՝ օրինաց իրաւունք ունին, իրենց երկրին մէջ տպուած բոլոր գիրքերէն մէկ մէկ օրինակ առնելու:

Տպեալ գիրքերու ամենէն հին մատենադարանը Վիեննային է, որ 1414 ին հաստատուած է և 1575 ին հասարակութեան բացուեցաւ: Ստեփանի Վ. Սարկոսինը 1468 ին Ֆրանքֆորթինը 1474 ին, Համպուրիինը 1529 ին, Սթրազուրիինը 1531 ին, Լիպստիինը 1537 ին, Պէստինը և Նիքոնայինը 1550 ին, Պարիզի 1564 ին, Փարիզի աղապին մատենադարանին բուն հիմնարկութիւնը 1595 ին եղած է և 1737 ին բացուած է: Եւ մատենադարանին բարեկարգութեանը և պահպանութեանը համար Վարդան տէրութիւն տարին 414,375 ֆրանք (երբ 3,730 քաակ) յատկացուցած է: Վիեննայինը, որ խիստ աղէկ կը նայուի, 47,500 ֆրանքէն (երբ 430 քաակ) առնելու ծախք չունի:

ՏՆՏԵՍԵԿԱՆ

ԱՌԵԻՏՐԱԿԱՆ

Կ. Պոլսի 23 նոյեմբեր

Եւ մտեալ յարգը օրէ օր կ'աւելնայ. յորենի առուտուր ընողները կը կարծեն, որ մօտ օրերս Նարոյի մէջ արմատաց դիները պիտի բարձրանան: Եւ պատճառաւ մայրաքաղաքը հասած աղէկ կախուղ ցորենները գետցամաքը չի հանուած իսկայն կ'առնուին ու գուրս կը խրկուին: Եւ զօրէ կարծր ցորենն ալ ունեցողները բռնել սկսան փոքր Վիլայի մէջ ուղղելուն համար: Վարիին ընտիր տեսակը Նիքոնայի, Պէլլուսի և Վիլիէնայի համար կը փնտռուի:

Վերջին տասն օրուան մէջ վաճառուածները հետեւեալներն են:

18,000 գրիւ Վանուրի և Ռուսի լի կախուղ ցորեն, Սիւրիկական ծովու և Նիքոնայի համար:
10,000 գրիւ Վիլիէնայի ցորեն, Օ. միւստիս խրկելու համար:
20,000 գրիւ կարծր և կախուղ ցորեն Վիլիէնայի, Ստորիտի ծով վաճառներուն և տեղական սպառման համար:

10,000 գրիւ Վանուրի համար, Պէլլուսի համար:
Կաւահանապոլսի մէջ հաստատուել գիները հետեւեալներն են:

Կարծր ցորեն
Վիլիէնայի գրիւ-ը 20 —22
Պէստարպիայի " 18 —20
Ռուսի լի " 16 1/2 —17 1/2
Կալայի " 17 1/2 —18 1/2
Օ. միւստի " 18 1/2 —19 1/2

Կախուղ ցորեն
Կարպիլի ան տեսակ զու 17 —18
" բ " 14 —15
Կալայի " 18 1/2 —19 1/2
Ռուսի լի ան տեսակ " 18 1/2 —19 1/2
" բ " 16 —17

Վիլիէնայի ցորեն
Ռուսի լի զու 14 1/2 —15 1/2
Պէստարպիայի " 15 1/2 —16 1/2
Կարպիլի " 14 —14 1/2
Կալայի " 15 —15 1/2
Կարպիլի համար " 11 1/2 —12
Կարպիլի գարի " 7 1/2 —8 1/2
Վարալի " 6 —6 1/2

Վաճառանոցը գտնուածներն են —
140,000 գրիւ կարծր ցորեն . 70,000
գրիւ կախուղ ցորեն . 30,000
գրիւ կախուղ ցորեն . 40,000
գրիւ գարի . համար չի կայ վարալի Ստորիտի նաւահանաքներուն համար ծախսուած:
ԽՄԲԱԳԻՐ — ՏՆՈՐԻՆ
Կ. Ս. ԻԹԻԹԵԿԱՆ

Կ. ՊՈԼՍԻ ՏՊԱՐԱԿԱՆ Ե. ՄԻԿԵՆՏԻՍԵԱՆ